

Ze zahraničí

Los Zetas v kontextu teorie gangů a válek o ovládnutí teritorií v Mexiku

Bc. Martin JANKŮ, SKPV PČR

Úvod

Los Zetas, původně skupina žoldáků poskytující osobní ochranu vůdci kartelu z Mexického zálivu,¹ Osielu Cardenási Guillenovi, dokázali během několika let mocensky přerůst svého zakladatele a fakticky ovládnout a rozšířit jeho původní teritorium i aktivity. Los Zetas, resp. organizace Zetas², jsou dnes médií, angažovanými organizacemi státními i nestátními a odborníky často označováni jako jedna z nejprogresivnějších a nejagresivnějších středo- a jihoamerických organizací. Tuto pověst si organizace vysloužila zejména díky událostem po zatčení Cardenase v roce 2003, kdy pragmatickým vystupováním vůči ostatním aktérům Zetas začali vyplňovat vzniklé vakuum a rozšířili jak svou členskou základnu, tak aktivity a část teritorií kartelu

Gang se volně formoval po nasazení armády do severních států Mexika koncem 90. let minulého století jako součást nové vládní politiky proti korupci, přičemž většina členů pocházela z nasazených jednotek armády i policie³, zejména specializovaných sil GAFE⁴. V současnosti připomínají Zetas

¹ *Cartel del Golfo* byl založen v 70. letech Juanem Nepomucenem Guerrou, přičemž jako jedna z prvních organizací se začal orientovat na pašování kolumbijské koky do USA a Kanady. Po smrti Pabla Escobara a oslabení kartelů z Cali a Medellín začaly pomalu mexické organizace přebírat dohled nad distribuční sítí od Kolumbie až po severní Ameriku, s čímž logicky rostly jejich zisky a moc.

² V souvislosti s patrným mocenským růstem gangů a pozatýkáním či zabitím většiny jeho původních členů se mnozí autoři a odborníci uchylují spíše k univerzálnímu označení Zetas jako organizace volně navazující na Los Zetas.

³ Od tohoto původu je odvozen i jejich název, kdy volací kód při nasazení armády proti narko-gangům byl „Z“ oproti původně platnému a policejnímu „Y“. Proto je název španělsky „Zetas“.

⁴ *Grupo Aeromóvil de Fuerzas Especiales* – Vysadková skupina speciálních sil. Vnitřně dále dělená

svou organizační strukturou a jednáním spíše soběstačný kartel než gang jako takový, a to jak početně, tak mocensky, když jsou ve vztahu ke kartelu ze zálibu spíše v konkurenčním než symbiotickém vztahu. Tím se z hlediska teoretického jedná o poměrně unikátní příklad evoluce z žoldácké společnosti na gang a v neposlední řadě i gang s prvky kriminálního terorismu.

1. Násilí jako prostředek činnosti gangu

Většina odborníků zabývajících se problematikou gangů, ať už pouličních, lépe organizovaných či obecně, chápe násilí jako nezbytný a de facto převažující prostředek jeho činnosti. (Bilchik 1999, Weisel 2002: 28, White 2007, Sullivan 2000, 2006, Manwaring 2005, 2006) V mnoha případech, jako třeba u skupiny Mara Salvatrucha anebo i u popisovaných Zetas, je násilí, alespoň po určitou dobu existence, hlavní činností organizace. (Gilmour 2007) Může se přitom jednat buď o entity typu gangů mladistvých, úderných složek organizovaného zločinu anebo „zdegenerovaných“ domobran a menších povstaleckých oddílů, stejně jako sdružených hooligans či tvrdého jádra extremistických uskupení atp.

Z toho je patrné, že samotný termín gang může označovat poměrně široké spektrum aktérů využívajících násilí, alespoň co se týká určité formy organizace a činnosti. V tomto ohledu existuje poměrně velké množství odborných prací věnujících se klasifikaci či odlišení jednotlivých gangů, podle regionu, podle fáze, resp. druhu organizace a funkce, podle činností anebo i podle stupňů násilí.

Poměrně problematické je zejména vyjádření vztahu k ostatním aktérům, pro něž je násilí více či méně prostředkem k dosažení cílů, a to zejména vůči organizovanému zločinu, terorismu a jeho kriminální variantě, pirátství a warlordismu.

do jednotlivých specializací, přičemž vyčleňuje jednotky jak do sestavy armády, tak k vojenské policii, v jejíž gesci je boj proti organizovanému zločinu a terorismu při suspendování federální policie (Jane's 2009).

(Pace 1990, Manwaring 2006, Lyman Potter 2000, Mareš 2004, Lunde 2004, Reed - Decker 2002)

1.1. Vymezení a klasifikace gangů v rámci kategorie nestátních aktérů

Nejprve je nutné si položit otázku, jaký typ organizace gangy představují, jaké jsou obecně jejich cíle a jak se odlišují od ostatních aktérů.

Gangy, podobně jako mafie, lze obecně chápat jako určitou formu organizované kriminality zaměřenou na tvorbu ekonomického zisku, případně moci. Poměrně podstatným aspektem je určité sepětí s prostředím, ve kterém gang operuje a které označuje jako svoje teritorium, rajón. To platí zejména u pouličních gangů a gangů mladistvých, u vývojově vyspělejších nebo rozsáhlejších skupin je teritoriální charakter nahrazován snahou o dominanci v určitých aktivitách a na širším území, například dominance kavkazských gangů ve východní Evropě v distribuci heroinu. V tomto kontextu je tedy vhodné rozlišovat zejména dva typy gangů, a sice pouliční a etnické. (White 1999, Collins 2000, White 2007) Z hlediska další možné báze, na které gangy mohou působit, lze doplnit i příležitostné a účelově vzniklé skupiny, například ruskojazyčné skupiny skládající se z veteránů z Afghánistánu nebo bývalých vojáků, vyznačující se rovněž velkou mírou násilí a orientující se zejména na poskytování ochrany, vydírání anebo samostatné obchody se zbraněmi.

Poměrně zajímavým zjištěním z hlediska výzkumu i pozorování gangů je fakt, že většina těchto entit se mění v závislosti na operačním prostředí a příležitostech. S tím souvisí i samotný vznik gangu, který zpravidla bývá odvozován od existence party jako určitého sdružení na základě společného zájmu jeho členů. Vznik tímto způsobem je problematický zejména u gangů mladistvých nebo pouličních gangů, které vznikají často v sociálně-ekonomicky zhoršených prostředích, například přistěhovaleckých komunitách, a jejichž

společná frustrace je založena právě na vidině minimálních perspektiv změny.⁵ Max Manwaring tyto gangy považuje již spíše za variantu urbanizovaného vzbouřenectví, jelikož tato společenství sledují zlepšení svých ekonomických a sociálních problémů skrze politizaci daného problému (např. změnu systému přerozdělování) a páchání občanské neposlušnosti nebo celkově odporu, jakkoliv násilného, proti současné politické garnituře. (Manwaring 2006: 3-4)

Problematické je však vymezení zejména vůči organizovanému zločinu, a to zejména ve vztahu k cílům, které mají oba aktéři ve většině případů ekonomické. V tomto ohledu je však nutné poznamenat, že za odlišující prvek může být považována exkluzivita členství, která je u gangu relativně vyšší než v případě skupin organizovaného zločinu a celkově je zde patrný vyšší stupeň vnitřní kultury, ačkoliv ani to nemusí být nutně podmínkou.

V neposlední řadě je nutné zmínit i specifickou a poměrně kontroverzní kategorii kriminálního terorismu.⁶ Ten se vyznačuje zejména využitím terorismu jako způsobu zastrašování kriminálním entitám nepohodlných osob nebo institucí. Jinými slovy, kriminální terorismus lze chápat jako využití psychologického efektu násilí k dosažení cíle, který může být jak v ekonomické, tak politické oblasti. (Mareš 2004: 336-337) Kriminální terorismus je používán právě povětšinou ve spojení s aktivitami organizovaného zločinu ve smyslu zastrašení, vydírání či přímé likvidace, přičemž nezřídka k tomu bývají zřizovány nebo najímány specializované gangy nebo skupiny, čímž vzniká poměrně dobře funkční spojení. (Sullivan 2000: 4, 2006: 6, Manwaring 2006, White 2007: 5-6)

Obecně lze tedy přijmout takové vymezení, podle nějž gangy

⁵ Za příklad mohou posloužit alžírské a marocké gangy ve Francii (a nepokoje v letech 2006, 2007) nebo ve Španělsku, hispánské a afroamerické gangy ve velkých amerických městech jako Los Angeles, New York, New Orleans atp.

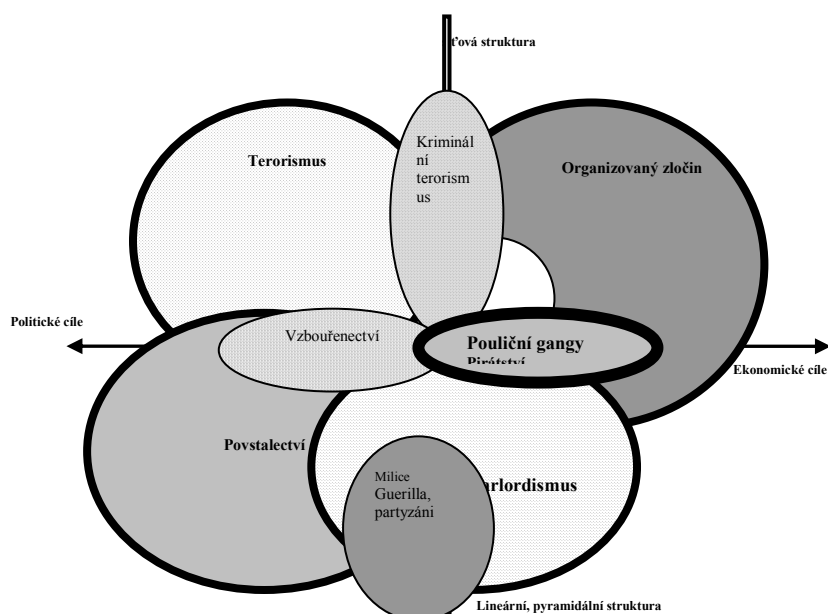
⁶ Kriminální terorismus bývá některými autory nazýván též jako kvazi-terorismus, zejména díky jeho víceméně apolitickému a spíše ekonomickému rozměru. (Sullivan 2000: 85)

představují určitým způsobem organizované společenství se zpravidla jasným vedením a hierarchicky uspořádanou strukturou, která je však ve většině případů neformální a tvořená spíše autoritou silných jedinců, vůdců. Na druhé straně se však některé pouliční nebo specializované gangy, např. Los Chicos, Blood and Crips anebo i Luhaňská brigáda, více

transnacionalizují a působí i v rámci etnicky spřízněných minorit v dalších státech, což samozřejmě, spolu s operacemi bezpečnostních složek, vytváří tlak na uzpůsobení struktury, která se, částečně i pod

přilivem nových členů, více zplošťuje a vytváří tak až síťově organizovanou strukturu bez jasně deklarovaného vůdce.⁷ Takové působení gangů na území více států je pak příhodné zejména pro pašování, zajištění distribuční sítě, krádeže a vývoz kradeného zboží atp. Vedlejší specializací bývá i outsourcing v podobě násilných aktivit, ale nezřídka i zločiny bílých límečků, čímž se tyto gangy znatelně přibližují organizovanému zločinu jako takovému.

Pozice gangů v rámci nestátních aktérů využívajících násilí může být znázorněna právě pomocí osy struktury (síťová x pyramidální) a osy cílů (politické x ekonomické), tak jak je to na obrázku č. 1. Z toho pak vyplývá, že gangy jsou jednak

⁷ Názorným příkladem gangu se síťovými strukturami je gang *Yamagači-gumi*, tvořící jádro tzv. „boryokudanů“ (krutých, násilných), určených k ochraně aktivit Yakuzy, kteří čítají dohromady

součástí široce vymezené kategorie organizované kriminality a dále jsou blízkce příbuzné k jevům jako kriminální terorismus, mafie a díky teritoriálnímu charakteru i k pirátství (je možné jej označit za gangy první generace) a warlordismu. V případě aspirace na politické cíle pak i ke vzbouřenectví a terorismu, resp. využívání taktiky terorismu.

Podstatným rysem většiny gangů je exkluzivita členství, která je založena buď na stejném lokálním, sociálním, etnickém anebo ekonomickém, eventuálně profesním segmentu společnosti a v rámci ní jsou uplatňována také striktní pravidla, resp. kodexy gangu. V minulosti bylo poměrně časté využívání tetování, specifických druhů oblečení anebo jiných znaků, které sloužily jako odlišovací znamení a zároveň posilovaly kolektivní vědomí členů gangu. S tím souvisí i využívání různých rituálů, a to jak při rekrutaci, tak v průběhu členství.

Pro jednoznačnější vymezení gangu vytvořil Max Manwaring klasifikaci gangů na základě dimenzí struktury, vůdcovství, činnosti a míry teritoriálního sepětí. Tímto způsobem vznikly tři kategorie gangů, které relativně přesně reflektují jak dlouhodobost činnosti organizace, tak fakticky i vývoj gangů v průběhu 20. století.

Základním druhem gangu jsou podle Manwaringa gangy první generace, vyznačující se velmi silným sepětím s lokálním prostředím, projevujícím se zejména dispozicí, ochrannou a snahou o rozšíření rajonu. Celkově členové gangu operují prakticky výhradně v rámci svého přirozeného prostředí. Vedení gangu je zpravidla tvořeno přirozeně dominantní osobou a pokud se gang angažuje v kriminálních aktivitách, pak se jedná spíše o zločiny z příležitosti, např. krádeže, loupeže, koncová distribuce drog, anebo naopak patronáž pouličních dealerů. Příkladem tohoto druhu jsou gangy mladistvých, případně menší pouliční gangy. (Manwaring 2006: 15)

zhruba 26 000 členů v rámci 944 menších a volně propojených gangů. (Castells 2003: 519)

Druhou kategorií jsou již poněkud sofistikovanější gangy 2. generace, které však mohou místy působit v součinnosti s předchozím typem. Jejich princip spočívá v orientaci na dlouhodobější finanční zdroje, zejména obchod s drogami, racketeering a případně i „ochranu“ místního trhu. V tomto kontextu zpravidla úzce spolupracují s organizovaným zločinem, přičemž většinou zajišťují koncovou distribuční síť. Z hlediska vůdcovství se gangy vyznačují zejména více centralizovanou strukturou, a to vzhledem k řízení na více úrovních, resp. rozsáhlejším teritoriu než v prvním případě. Nezřídka mohou tyto gangy aspirovat na ovládaných teritoriích i na politické cíle, a to prostřednictvím korupce samosprávy.⁸

Gangy třetí generace již označují dlouhodobě existující organizace s funkční dělbou práce, které často operují transnacionálně. De facto se jedná o stav, kdy gang druhé generace využívá ambivalentních cílů jak v politické, tak ekonomické oblasti, přičemž lokálně může docházet až k nahrazení legitimních orgánů vládnutí, např. samosprávy. Z hlediska aktivit je nadále převažujícím prvkem obchod s drogami, zbraněmi a dalšími komoditami, přičemž je patrná snaha o řízení těchto obchodů a zajištění podstatné části distribuční sítě. (Manwaring 2006: 16-17) Tomu musí být podřízena i struktura gangu, která bývá v oblasti nejvyššího s principy pyramidálního a hierarchického řízení velení, mnohdy ale i na bázi leaderless nebo kolektivního vedení, směrem k nižším článkům se však zplošťuje a vytváří tak funkční vazby na další entity. Zajímavým prvkem transnacionálního gangu je právě zřizování těžiště v oblastech s obecně oslabeným výkonem státní moci a na druhé straně směřování výdělečných aktivit do oblastí s vysokou kupní silou. Z toho je patrné, že i u tohoto druhu je sepětí s prostředím relevantní, nikoliv však tak jako u gangů první generace. Celkově gangy třetí generace vstupují

⁸ Například aktivity irských drogových gangů v polovině 90. let a vysoký stupeň korupce mezi příslušníky Gardy.

do globálního obchodu s nelegálním zbožím. Tržní řízení a orientace na zisk usnadňuje spolupráci s jinými podobně orientovanými gangy nebo skupinami organizovaného zločinu, čehož je opět příkladem obchod s drogami a jejich pašování v globálním měřítku. (Castells 2003: 520-521)

Poměrně flexibilní struktura, přeshraniční operativa a exkluzivita členství umožňují těmto gangům účast na poměrně širokém spektru kriminálních aktivit, byť je jejich výskyt regionálně omezen specifickými podmínkami. Celkově se tak může jednat kromě zmíněných obchodů s drogami i obchody se zbraněmi, pašování nebezpečného a jaderného materiálu, obchod s lidmi, lidskými orgány a v neposlední řadě také účast v procesech praní špinavých peněz, které tyto aktivity doprovázejí (Castells 2003: 521-523)

Z toho je patrné, že gangy třetí generace se svým pojetím blíží fungování organizovaného zločinu, a to nejen z hlediska provozovaných aktivit, ale také z hlediska struktury, přičemž díky přechodu na síťové struktury a dalším konspirativním opatřením je dnes ve většině případů poměrně obtížné zjistit příslušnost konkrétní osoby k určitému gangu.

Kromě uvedených odlišností je zde také patrná odlišnost v intenzitě, způsobu a užití násilí ať už jako hlavního anebo přidruženého prostředku k dosažení cílů.

1.2. Role násilí v existenci a chování gangu

Z uvedeného vyplývá vnitřní rozmanitost celé kategorie gangů a ačkoliv je násilí podle většiny autorů integrální součástí života gangu a jeho členů (Decker 1996, Valterová 2009, White 2004), každý z nich jej užívá odlišným způsobem a v jiném kontextu, čímž je poměrně obtížné jeho roli generalizovat a zároveň uspokojivě determinovat.

V souladu s uvedenou klasifikací gangů na třígenerační model lze klasifikovat i druhy násilí, které budou tyto organizace uplatňovat, a to obecně ve třech směrech - vůči nezúčastněným osobám, vůči přívržencům a členům jiných gangů

(proti konkurenci) a v neposlední řadě také vůči vlastní členské základně.

Obecně je možné tvrdit, že četnost násilí dosahuje nejvyšších hodnot u gangů první generace, avšak jeho intenzita je relativně malá v porovnání s ostatními typy. V těchto případech se zpravidla jedná o využití násilí při drobnějších kriminálních deliktech, jako jsou loupeže, přepadení apod. Podstatný je však další případ, a to zejména využívání násilí (anebo hrozby jeho použití) vůči jinému gangu, kdy několik průzkumů na téma pouličních gangů prokázalo, že jejich příslušníci se ve většině případů ozbrojují právě z obavy z napadení konkurenčním gangem, nikoliv tedy primárně ve smyslu vlastních ofenzivních akcí.⁹ Otevřené konfrontace mezi gangy probíhají zejména na základě odvety, obrany, resp. vydobytí aktivit (obchod s drogami) a chráněných zájmů a spočívají v poměrně širokém spektru akcí. Účelem je však v mnoha případech přímá, resp. fyzická eliminace nebo oslabení gangu a jeho hlavních činitelů. Typickým příkladem využívání násilí vůči vlastním členům bývá snaha jednotlivce o opuštění gangu.

Poněkud vyšší četnosti, ale se znatelně vyšší mírou intenzity násilí, využívají gangy druhé generace. V tomto kontextu je kromě především defenzivních účelů využíváno násilí i k expanzi na jiná teritoria nebo převzetí aktivit jiných gangů. Vzhledem k rozsáhlosti aktivit a zaměření na spíše ekonomické aktivity je však obecně míra násilí spíše selektivně směřovaná. Vyšší rozmanitosti však dosahuje spektrum užitých zbraní a celkově prostředků. V určitých případech se může objevit i důraz na psychologický dopad násilného jednání. V rámci gangů se již mohou objevovat skupiny specializované na násilnou činnost ve prospěch gangu, případně tyto aktivity mohou zajišťovat gangy první generace.

V případě poslední skupiny gangů je naopak projev násilí omezen víceméně na podporu ekonomických aktivit. Z tohoto

důvodu však směřuje k poměrně širšímu publiku, a to jak ke konkurenčním skupinám, tak proti státním úřadům, ale v některých případech i neselektivně vůči civilistům s určitým psychologickým dopadem. V tomto kontextu je opět patrná blízkost k fenoménu kriminálního terorismu.

Obecně je možné násilí spojené s gangy vymezit do několika základních směrů seřazených vzestupně podle uvedené klasifikace gangu:

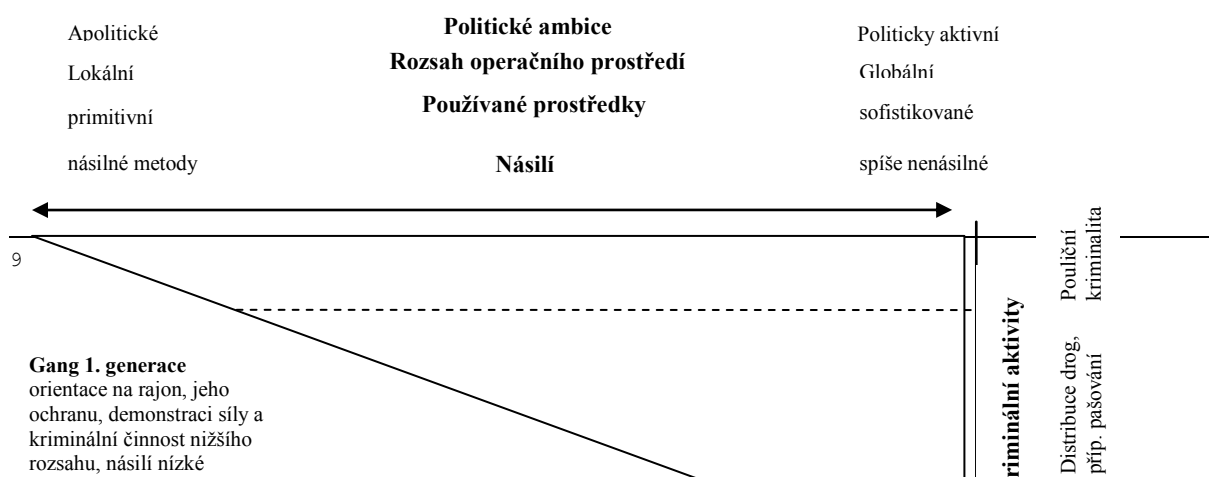
- 1) na udržení a obranu teritoria, odveta proti agresi jiných gangů
- 2) kriminální aktivity jednotlivců i celého kolektivu jako loupeže, přepadení
- 3) proti konkurenčnímu gangu a jeho omezení
- 4) proti vlastním členům
- 5) na obranu vlastních aktivit, např. distribuční sítě
- 6) na udržení a rozšíření vlastních aktivit či teritorií
- 7) na likvidaci gangů nebo jeho vedoucích činitelů za účelem rozložení organizace
- 8) prvky psychologického efektu z násilných projevů za účelem odradit možné odpůrce či konkurenci
- 9) útoky směřující proti státní správě a bezpečnostním složkám

Každý z těchto projevů násilí je typický pro jednotlivé druhy gangů, přičemž nutno dodat, že na konkrétní podobě uplatňovaného násilí se významnou měrou projevuje také prostředí a obecná kultura, ve které se gang pohybuje.

Obrázek 3

Charakteristické prvky tří-generačního pojetí gangů

(volně inspirováno ze Sullivan 2000: 85)

2. Vývoj a obecné souvislosti rozvoje organizované kriminality v Mexiku

Mexiko je jednou z nejvýznamnějších tranzitních zemí a zcela nejvýznamnější z hlediska dopravy drog do USA, přičemž se odhaduje, že právě přes mexické území proudí ročně zhruba 90 % veškerého kokainu v tržní hodnotě 13,6–48,4 miliard USD v závislosti na jeho čistotě. (Baker 2008, UNODC 2009, Becerra 2004).

Kromě převážně kolumbijského, resp. bolivijského a peruánského kokainu proudí na sever poměrně velké množství marihuany, opiátů,¹⁰ zvláště pak heroinu, a syntetických drog domácí produkce, které dokážou poměrně dobře uspokojit poptávku na trzích v severní Americe a co do kvality jsou schopny substituuovat jinak relativně kvalitní drogy z Afghánistánu, Pákistánu a středoasijských republik. Mexická marihuana pak co do obsahu THC¹¹ patří mezi nejlepší na světě. (UNODC 2009)

Obrovské zisky spojené zejména s produkcí a pašováním

¹⁰ Podle zprávy UNODC je v Mexiku zhruba 5795 hektarů opiových polí, s potenciální produkcí zhruba 60 mt ročně. V roce 2006 to bylo 19147 ha s potenciální produkcí 211 mt. (UNODC 2009)

¹¹ Tetra – hydro cannabinol.

zcela logicky poskytují příhodné zázemí a prostředí pro vznik a etablování různých skupin a organizací. Kromě pašování drog jsou distribuční kanály na mexicko-americké hranici využívány i k organizované ilegální migraci a obchodu s „bílým masem“, v opačném směru jsou pak v poměrně velkém množství přepravovány zbraně, které jsou v USA legálně nakoupeny.

Historicky první skupiny mexického organizovaného zločinu vznikly jako prostředníci mezi producenty kokainu v oblasti tzv. „zlatého trojúhelníku“¹², přičemž přepravní stezka přes Mexiko byla až do přelomu 80. a 90. let spíše podružná a alternativní vůči hlavnímu proudu přes Karibskou oblast¹³. I přes podstatné zvýšení přítomnosti systémů fyzické ochrany na mexicko-americké hranici je stále (při objemu příhraniční dopravy čítající zhruba 20 tisíc vozidel denně, z čehož polovinu tvoří nákladní doprava) prakticky nad rámec možností pohraniční stráže kontrolovat každé vozidlo.

Místní skupiny se tedy orientovaly především na zajištění a organizaci ilegální, převážně ekonomické migrace, zbraní a určitého objemu převážně doma vyprodukovaných drog. Teprve s omezením karibské stezky a zejména eliminace kolumbijských kartelů v Cali a Medellín v polovině 90. let začala růst relevance mexických skupin a z pašeráckých gangů začaly vznikat první kartely, které jsou v současnosti schopny zajistit přepravu a následnou distribuci drog od producenta ke spotřebiteli.

Rozsah a aktivity organizovaného zločinu, zejména v severních státech Mexika, se od 80. let stávaly terčem kritiky jak ze strany USA, tak ze strany silící domácí opozice, vůči autoritativně vládnoucí PRI¹⁴. V parlamentních

¹² Bolívie, Peru, Kolumbie – pozn. autora.

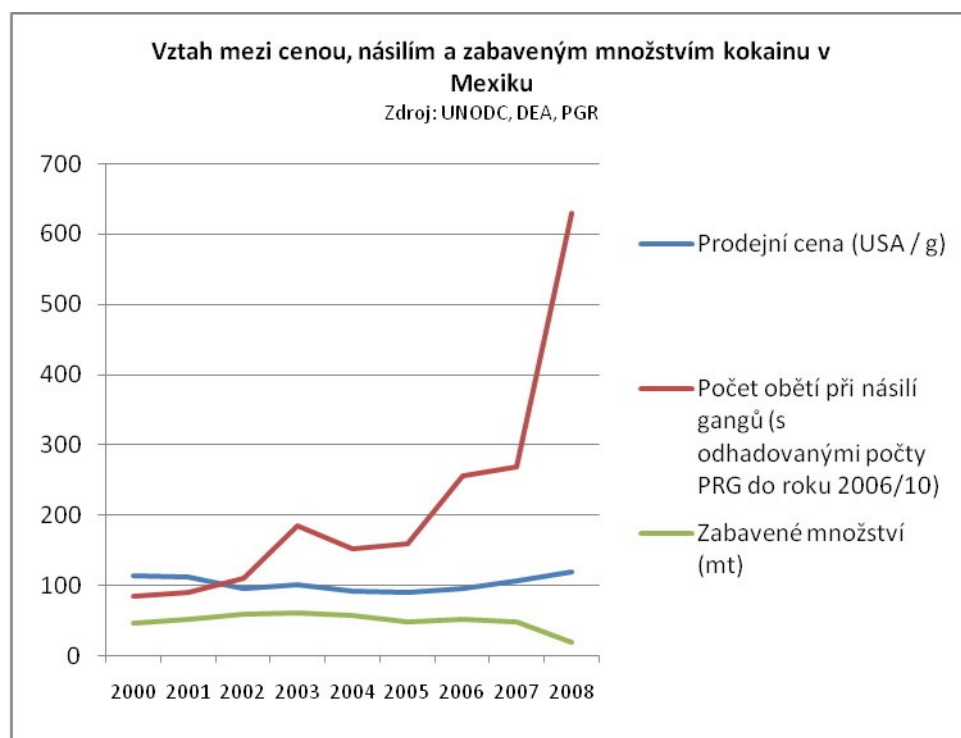
¹³ Přes Karibik probíhalo pašování buď přímo letecky anebo námořními dopravou s destinací především na Floridě, což bylo s nasazením leteckých a zesílených vodních hlídek pobřežní stráže USA znesnadněno a hlavní distribuční proud byl přesměrován na Mexiko, přičemž karibská stezka je z dnešního pohledu relativně marginální.

¹⁴ *Partido Revoluionario Institucional* – volně přeložitelné jako Ustavující revoluční strana.

volbách v roce 1998 došlo k vítězství opoziční PRD¹⁵ a v roce 2000 i jejího prezidentského kandidáta Vincente Foxe, který svou kampaň postavil právě na obnovení demokratického systému a potlačení organizovaného zločinu a korupce. Krátce po nástupu do úřadu začal s restrukturalizací armády s důrazem na zvýšení mobility a posílení jejích policejních funkcí; posléze ji společně s federální policií nasadil právě do oblastí kartelů.

V této politice poměrně razantněji postupuje i současný Foxův nástupce, prezident Felipe Calderón, který krátce po svém nástupu oznámil navýšení vojenské přítomnosti v oblasti o dalších 20 000 vojáků a 5000 policistů. (Becerra 2007) Kromě toho rozpustil místní policejní sbory ve velkých městech jako Tijuana,

Ciudad
Juarez,
Nuevo Laredo
nebo
Michoacan a
ty nahradil
vojenskou
správou.
Mezi
stovkami
zatčených
v souvislost
i
s operacemi

proti organizovanému zločinu byli v letech 2000–2006 zatčeni i vůdci hlavních kartelů a gangů, mezi nimi kartelů z Tijuany a ze zálivu, což otevřelo cestu pro expanzi do té doby ovládaných nebo menších organizací, přičemž dále bylo zatčeno

¹⁵ *Partido Revolucion Democrática* – Strana demokratické revoluce. Součástí této strany byla i v současnosti vládnoucí PAN (*Partido Acción Nacional*).

asi 300 tzv. *sicarios*, ochránců gangu. V souvislosti s nasazením armády se v oficiální statistice ministerstva obrany uvádí, že v letech 2000–2006 je evidováno zhruba 100 tisíc dezercí mužstva a důstojníků. Část z nich přitom začala působit právě jako *sicarios*. (Jane's 2008 a,d, Freeman 2006)

Typickým projevem bojů mezi gangy o teritoria a aktivity je pouliční násilí a počet vražd. Podle oficiálních statistik je tendence násilí spojeného s válkou gangů v posledních letech stoupající, a to s 2561 mrtvými v roce 2006, s mírným nárůstem v roce 2007 na hodnotu 2695 mrtvých a s poměrně prudkým vzestupem za rok 2008, kdy je evidováno 6290 mrtvých. Za prvních 9 měsíců roku 2009 je násilí mezi gangy přisuzováno 6042 obětí. (Becerra 2009, Grayson 2007, LA Times, Wilkinson 2008)

Výrazný vzestup násilí se pochopitelně odráží i ve světovém obchodu s kokainem. Počátkem roku 2009 vyšel v New York Times článek o vzestupu prodejní ceny kokainu v USA na téměř 120 USD/g, BBC naopak reagovalo zprávou, že ve Velké Británii klesla cena z cca 90 USD na 75 USD/g. Příčina je vcelku prozaická – vzhledem k bezpečnostním opatřením není dále bezpečné a ani možné pašovat větší množství, resp. takový objem kokainu přes Mexiko, proto je v současné době využíván tah Brazílií a dále severoafrické gangy, které drogy dodávají buď do Evropy, anebo různými cestami do USA. To vysvětluje i rekordní úbytek v zabaveném množství kokainu v meziroční perspektivě 2007–2008. (viz obrázek č. 3)

2.1 Hlavní aktéři mexického organizovaného zločinu a vztahy mezi nimi

V rámci mexického organizovaného zločinu vystupují aktivně téměř všechny typy výše zmíněných formací, a to od gangů první generace po gangy třetí generace, a zároveň odnože globálně působících zločineckých organizací. Mimo to se kriminálních aktivitách poměrně aktivně účastní i subverzivní povstalecké skupiny, a to jak domácí, tak zahraniční.

Mezi nejvýznamnější organizace a často zmiňované představitelé domácí dimenze organizovaného zločinu patří kartely.

Z těchto nejvýznamnějších lze jmenovat kartel z Tijuany, známý též jako organizace rodiny Arellano – Felixe,

kartel ze Sinaloa alias organizace Zambada Garcii, organizaci Carilla Fuenta, Juarezský kartel a v neposlední řadě také Kartel ze zálivu, též známý jako organizace Cardenase Gullena. (Jane's 2008c)

Z hlediska předchozí klasifikace jde o typické představitele gangů třetí generace, a to svým působením, jak teritoriálním, tak v rozsahu aktivit, a sekundárně také v organizační struktuře. Ta je zpravidla tvořena úzkou skupinou vedení, zpravidla rodinnými příslušníky, následně kolektivem tzv. *camarillos*, což je okruh jak širší rodiny, tak rodinných přátel. Na tuto složku jsou pak volně navázány výkonné prvky. Právě tato struktura, operující na základě volně řízených buněk, se ukázala jako velice efektivní, když byly organizace i přes zásahy a zatýkání ze strany bezpečnostních složek schopny dále fungovat. Jediné, co bylo těmito, případně konkurenčními zásahy omezeno, byla teritoriální kontrola. (Grillo 2008 b, Stratfor 2008, Payan 2006)

Tyto čtyři kartely ovládaly ještě koncem 90. let drtivou

většinu mexického, resp. severoamerického trhu s drogami, přičemž svou moc získaly na úkor kolumbijských kartelů. Do konce 90. let je tak možné hovořit spíše o ganzích 2. generace, když se tijuanský kartel specializoval na produkci a distribuci opiátů a marihuany, zbylé tři pak na zajištění přepravy kokainu (posléze i dalších drog) přes mexické území a prostřednictvím pašeráckých gangů a emigrantských komunit pak i jeho koncovou distribuci. Nutno dodat, že až do státních zásahů a zatýkání velení kartelů byly vzájemné vztahy relativně ve shodě a k násilí docházelo v menším měřítku, než je tomu v současnosti. (Cook 2007)

V Mexiku lze identifikovat i gangy druhé generace, které jsou obvykle řízeny přímo kartely s menší či větší mírou autonomie a které mnohdy operují v Mexiku i v USA. Jedná se zejména o organizace specializované na příhraniční pašování, přičemž právě tyto skupiny ve většině případů využily příležitost danou ochromením kartelu a začaly si nárokovat buď větší výnosy anebo teritoria. Příkladem toho jsou Los Texas s napojením na tijuanský kartel, Los Chacos specializovaný původně na krádeže aut v USA a jejich vývoz do Mexika¹⁶ a úzce spolupracující s kartelem ze zálivu, případně gang Jesa Luga s napojením na kartel ze Ciudad Juarez. Ačkoliv tyto entity nebyly zpravidla přímou součástí struktury kartelu, operovaly často na základě jejich „značky“ ve smyslu strategické a oboustranně výhodné spolupráce. (Logan 2009 b)

Tyto gangy a organizace pak zajišťovaly distribuci buď přímo, anebo přes další skupiny, které působí jako kurýři. Zpravidla však organizují regionální prodejní síť, přičemž častými odběrateli a zároveň dalšími distributory bývají pouliční gangy a frakce, které jsou zvláště ve velkých městech poměrně rozšířené. V domácí dimenzi lze za tyto typy považovat za zejména na místní úrovni působící skupiny určené k ochraně a rozšiřování vlivu kartelu, resp. gangu.

Mimo skupin organizovaného zločinu působí v Mexiku i poměrně velké množství subverzivních, převážně levicově zaměřených skupin různé velikosti. Nejaktivnější z nich je Zapatistická národně-osvobozenická armáda (EZLN) a Lidová revoluční armáda (EPR). Ačkoliv žádná z nich v současné době přímo nezasahuje do obchodu s drogami, mexické úřady odhadují, že převážná většina zbraní obou skupin byla získána právě z USA¹⁶ a prostřednictvím gangů aktivních v pašování drog. Sekundárně, ačkoliv EZLN se v současnosti snaží o spíše umírněné vystupování a zřejmě i vstup do politiky, v minulosti udržovala aktivní vazby na kolumbijskou FARC. (Miró 2003)

Ze zahraničních skupin lze jmenovat působení italské N'Dranghetty a Camorry, a to jak jejich evropské, tak severoamerické části, působení ukrajinských a zejména ruských skupin a gangů, zejména Solncevské mafie, a dále skupin Podolskaja a Tambovskaja a v neposlední řadě i asijské gangy ze součástí Yakuzy nebo triád. (Bagley 2001, Miró 2003: 32-34)

Tyto skupiny působí zejména jako odběratelé buď kolumbijského kokainu, anebo místních produktů, které pak vypravují do Evropy buď přes Afriku anebo přímo do evropských přístavů jako jsou Amsterdam, Rotterdam, Neapol, Barcelona, Porto, Marseille atp.

Na území Mexika jsou také poměrně aktivní další středo- a jihoamerické formace, zejména nikaragujské, guatemalské a salvadorské gangy. Z nich jsou nejznámější tzv. *kaibiles*, bývalí vojáci cvičení v boji proti nikaragujským *contras*, a gangy Mara Salvatrucha, MS-13 a MS-18. Maras jsou hojně přítomny také v USA, kam proudilo velké množství uprchlíků během občanské války v Salvadoru, přičemž jejich počet je odhadován až na 10 000 osob. Maras a kaibiles hrají také určitou roli při fungování organizace Zetas. (Glimour 2007)

¹⁶ Nezřídka byly ve vozidlech pašovány i zbraně.

¹⁷ Podle statistiky ATF vystopovala tato americká Agentura pro kontrolu tabáku a zbraní celkem 22 848 zbraní pašovaných z USA v letech 2005–2008. Nejčastěji jsou zbraně nakupovány v Texasu, Kalifornii a Novém Mexiku. (La Jeunesse – Lott 2009)

Poměrně zajímavá je činnost kolumbijských AUC a FARC, které po fragmentaci kolumbijských kartelů představují hlavní roli exportérů kokainu díky ovládnutí jeho pěstitelů. FARC v současné době, zejména cestou prostředníků, dodávají kokain tijuanskému a juarézskému kartelu. Tato spolupráce je plně funkční na bázi obchodních výměny drog za zbraně.

S velkým počtem aktérů, kteří navíc operují většinou v severních státech a příhraničních oblastech, a oslabením velkých kartelů souvisí současné války gangů o teritoria. Podstata sporu leží ve střetech několika zájmů, a to primárně kartelů, jejichž nové vedení se snaží udržet původní pozice. Proti tomu působí jim kdysi podřízené gangy a organizace, které se snaží o náhradu nového vedení, případně osamostatnění. Sekundárně se kartely dostávají v době vlastní fragmentace do tlaku i ze strany státu a bezpečnostních složek, od kterých byly zpravidla v minulosti ušetřeny díky rozsáhlému systému korupce zejména na lokální a regionální úrovni. (Jane's 2008b, Freeman 2006, Cook 2007)

Tento tlak pak vede k dříve absurdní situaci, že kdysi konkurenční kartely mezi sebou uzavírají dohody o spolupráci a aliance, jako například mezi kartely ze zálivu a z Tijuany. Dále vznikají nové vztahy mezi osamostatněnými gangy, které však mohou nabízet své služby i jiným kartelům, což je ostatně příklad Los Zetas.

3. Vývoj a současnost Los Zetas

Vznik a počáteční fáze působení Los Zetas jsou spjaty s operačním územím kartelu ze zálivu v době velení Osiela Cardenase, přičemž počáteční operace této původně nevelké skupiny byly omezeny víceméně pouze na oblast města Nuevo Laredo. Zetas však už od počátku svého působení vynikaly specifickými dovednostmi a z hlediska ozbrojených složek kartelů představovaly i určitou elitu, značku. Tyto specifické dovednosti spočívaly zejména v taktice a operačních schopnostech, používaných zbraních, využívání speciálních

prostředků včetně zpravodajství a v neposlední řadě také selekcí cílů a způsobem, zpravidla velmi extrémně a exemplárně násilným plněním úkolů.

Organizace se tímto způsobem z fakticky žoldáckého spolku bývalých profesionálních vojáků a specialistů dokázala vyvinout v jednu z nejobávanějších skupin působících nejen v Mexiku, ale i jižních státech USA, Guatemala a Nikaragui. Od původních úkolů osobní ochrany vůdce kartelu a likvidace místní konkurence se gang přeorientoval na likvidaci vysoce postavených osob, a to jak z konkurenčního prostředí, tak z regionální politiky. ¹⁸

3.1 Spolupráce s kartelem ze zálivu

Kartel ze zálivu vznikl v 70. letech minulého století okolo pašeráka Juana Nepomucena Guerri, který kromě alkoholu začal do USA dodávat i kokain a částečně marihuanu a heroin. Společně se svým bratrancem Juanem Abregem pak dokázali pod svůj gang začlenit i další pašerácké gangy v příhraničním městě Matamoros ve státě Tamaulipas. Během dvaceti let se kartel stal nejvýznamnější organizací svého druhu na východním pobřeží Mexika s faktickou kontrolou území 13 států v Mexiku, včetně měst Nuevo Laredo, Reynoso a důležitých států Veracruz a Michoacan. Kromě pašování drog se orientuje na poskytování ochrany, lichvu, vydírání a únosy. Po zatčení Abrega FBI se do čela organizace dostal v roce 1996 Osiel Cardenas Guillen. (Logan 2009, Logan 2006b, Grayson 2008)

Guillen se orientoval zejména na rekrutaci osob s vojenským nebo policejním výcvikem, přičemž kontakty na konkrétní osoby mu měl zprostředkovat generál Heses Rebollo, tehdejší federální „car“ na drogovou problematiku, později vězněný za korupční jednání. Generál jej měl odkázat také na poručíka Artura Guzmána Decenase z armádní jednotky GAFE, který Guillenovu nabídku přijal.

¹⁸ V březnu 2009 dokonce doručili kulku v dopisu s písmenem „Z“ prezidentovi Guatemaly, ve

Koncem roku 1999¹⁹ je již pozorována činnost Los Zetas jako žoldácké skupiny poskytující osobní ochranu Guillenovi, za což dostávali pravidelný plat a jejich celkový počet byl 31. Všichni zakládající členové Zetas získali kromě přezdívky i kódové označení „Z“ a pořadové číslo. Většina členů pocházela z GAFE dislokované ve státě Tamaulipas, část byla ale i z jiných, převážně v místě působících jednotek, ze kterých dezertovali.

V souvislosti s vysokým počtem dezercí jak z armády, tak z policie²⁰, ale posléze i z rozpuštěné tajné služby a úřadu prokurátora, byli nabíráni další rekruti a Zetas se začali vnitřně členit na jednotlivé sekce podle požadovaných úkolů. Tím bylo zejména vybírání dluhů a poplatků od nebezpečných nebo důležitých osob a organizací, zabezpečení větších dodávek kokainu a rizikových oblastí pašeráckých stezek, tzv. *plaza*, postupně i odhalování a likvidace zrádců a vlastních zběhů. Zvláště poslední činnost byla doprovázena brutálním a často exemplárně využívaným násilím, čímž stoupala pověst Zetas.

V roce 1999 na sebe kartel ze zálivu a Zetas upoutali pozornost amerických úřadů, když přepadli kolonu DEA a FBI²¹ a unesli bývalého člena gangu, který byl eskortován do USA. Po této akci byl vystupňován tlak na mexickou vládu, která následně vypsala odměny na dopadení vedení kartelu. (Becerra 2009, LA Times 24.3.2009)

3.2 Osamostatnění Zetas a jejich přeměna v gang 3. generace

stejném měsíci pak provedli úspěšně atentát na generála velícího operacím ve státě Michoacan.

¹⁹ Oscar Becerra uvádí jako počáteční rok činnosti již 1996 v souvislosti s prohlášením tehdejšího nejvyššího státního zástupce, který hovořil o činnosti prvního gangu složeného z dezertérů. (Becerra 2009)

²⁰ Oficiální statistika MO uvádí 99 849 dezercí v letech 2000–2006, z čehož bylo 1023 důstojníků. Většina defekcí proběhla během prvního roku ve službě, přičemž pouze část vojáků skutečně sloužila pro kartely nebo gangy. Většina z nich utekla ze strachu na základě vyhrožování, kvůli šikaně a dalším problémům spojených s branným systémem. Od roku 2005 je mexická armáda částečně profesionalizovaná a dezercí razantně ubylo. (Najar 2007, Jane's 2009)

²¹ Kolona tří vozů byla zablokována v hraničním městě Matamoros oddílem Zetas. Agenti byli vyzváni k vydání zadrženého informátora, což odmítli a spustila se krátká přestřelka. Při té nebyl nikdo zraněn.

Následkem nástupu poměrně ostré protikartelové politiky prezidenta Foxe po roce 2000 byl u mexických kriminálních organizací patrný tzv. švábí efekt („cockroach effect“). Ten spočívá v tom, že kartely přesměrují své aktivity do jiných, obvykle přímo sousedních oblastí, než kde probíhají operace bezpečnostních složek. Jakmile se bezpečnostní složky dislokují na nová místa působení, kartely se opět přemístí, resp. přesměrují své distribuční stezky.²² (Logan 2009a)

To je případ i kartelu ze zálivu, který byl nucen své těžiště za Tamaulipas dočasně přemístit do sousedních států Michoacan a Tabasco. Tyto státy však zároveň využíval i Sinalojský kartel, čímž vzrostly nároky na nasazení Zetas při četných střetech obou kartelů.

V následujících letech, zejména 2002 a 2003, zásahy bezpečnostních složek a Negros, obdoby Zetas ve službách kartelu ze Sinaloi, měly poměrně zásadní vliv na budoucí podobu kartelu. Nejprve došlo v roce 2002 k zastřelení velitele Zetas Artura Deceny útočníky, pravděpodobně členy Negros, následně byl během přestřelky v Matamoros v roce 2003 zatčen Cardenas a umístěn do jedné z nejstřeženějších věznic v Mexiku, La Palma, určené právě pro vysoce postavené osoby z prostředí organizovaného zločinu.

Velení Zetas se nejprve ujal Rogelio Pizaña (aka „Z2“, zatčen 2004) a následně Heriberto Lazcano Lazcano, přezdívaný „Ejecutor“ (vykonavatel) nebo „el Lazca“, který začal poměrně brzy operovat nezávisle na prozatímním vedení kartelu, jehož se ujali Ezekiel Cardenas (bratr Osiela) a bývalý policista Jorge Sanchez.

²² Tato taktika platí zejména v případech tranzitních oblastí, jimiž zejména severní státy jsou. V případě pevně alokovaných zdrojů kartelu, zejména pěstitelských polí nebo velkovýroben zejména syntetických drog, je jejich přesun značně obtížný a úroda tak padá vniveč. Například při operaci Sierra Madre v roce 2002 bylo na pohoří Sierra Madre uskutečněno celkem 442 armádních průzkumných letů, na jejichž základě bylo odhaleno 6669 marihuanových polí různých velikostí a 617 opiových. Vedle toho pozemní síly zničily dalších 13.695 polí a 3408 opiových, dále 2 zpracovatelské laboratoře. Celkově hmotnost zabavených drog dosahovala 196 tun u marihuany a 1261 kg sazenic, 102 kg opia. Dále bylo zabaveno několik zbraní a 6 osob patřících ke kartelu z Tijuany.

Krátce po zatčení se Cardenas setkal ve vězení s Benjaminem Arellanem-Felixem, vůdcem tiranského kartelu, zatčeným v roce 2002.²³ Výsledkem bylo uzavření aliance mezi oběma kartely. Hlavním důvodem spojení byly zejména rostoucí ambice Juarezského a Sinaloiského kartelu, které se snažily postupně obsazovat teritoria obou zmíněných. I přes poměrně vysoké zabezpečení věznice jsou oba vůdci podezříváni z řízení organizací i z vězení, jelikož byla dohoda prakticky ihned realizována. (Becerra 2002, 2004) K dalšímu znatelnému oslabení kartelu ze zálivu došlo v roce 2007 v souvislosti s vydáním Cardenase k soudu do USA²⁴ V té době byla již pozice Zetas vůči kartelu víceméně ambivalentní a gang operoval na řadě území zcela samostatně, čímž de facto převzal jeho vedení.

V tomto kontextu je tedy za hlavní mezníky vývoje Zetas možné označit zatčení Cardenase a následně převzetí vedení organizace Lazcanem, sekundárně pak jeho extradici do USA, kdy byl zcela zbaven vlivu na dění v rámci kartelu. O převzetí vedení kartelu Zetas tak lze hovořit až v letech 2006-2007, přičemž v období upevňování pozice v rámci kartelu bylo dosaženo parciálních dohod a aliancí s konkurenčními kartely, zejména Sinalojským a Beltrán-Leyva.

3.2.1 Operační aspekty Los Zetas

Počáteční nevyjasněné pozice ohledně vedení kartelu ze zálivu využilo tehdejší vedení Zetas postupným přebíráním aktivit v prostoru působení kartelu. Situace, kdy bylo prozatímní vedení řízeno Cardenasem z vězení, se snažily využít i dva sousední kartely (tehdy v alianci) Juarezský a Sinalojský, přičemž Zetas zpočátku působili stále jako ochrana

²³ Celkově bylo zatčeno přes 2000 osob podezřelých z výroby a distribuce drog a dalších trestných činů. Kromě toho bylo služby zproštěno celkem přes 384 policejních důstojníků, z nichž 100 bylo obviněno z korupce. (Cook 2007: 9-10)

²⁴ Vydání proběhlo na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2005, který stanovil pravidla pro vydání osob k trestnímu stíhání do USA. Kromě Cardenase bylo předáno dalších 21 vysoce postavených osob. Cardenas byl kromě pašování, distribuce drog a korupce obviněn i z únosu a vraždy

proti jejich snaze o proniknutí do strategických míst a přerušení důležitých tras zejména v Nuevo Laredo, Michoacanu a prakticky stěžejními přístavy v Acapulcu a Veracruz. (Grayson 2008)

Zetas v tomto kontextu začali poměrně pragmaticky vystupovat, což se projevovalo zejména operační autonomií vůči zbytku kartelu ze zálivu, uzavřením míru se Sinalojským kartelem a Negros, čímž došlo k roztržce mezi oběma aliančními kartely, která následně, v roce 2007, vyvrcholila v regulérní válku o ovládnutí Ciudad Juarez, trvající prakticky do současnosti. Vedle toho začali Zetas organizovaně posilovat kartel Beltrán-Leyva, původně pouze pašeráckou organizaci, která měla působit proti kartelu ze Sinaloa. V neposlední řadě pak v Michoacanu, jednom z center kartelu ze zálivu, vznikla z místní skupiny Zetas specializovaná skupina „La Familia“, organizující transport přes tyto regiony na úkor kartelu ze Zálivu. Vedle toho mír mezi v té době nejmocnějším kartelem ze Sinaloa platil pouze vůči Zetas, avšak nikoliv vůči ostatním, Cardenasovým lokálním, ozbrojeným frakcím. Tím došlo k jejich razantnímu oslabení.

Této konstelace, kdy Zetas zůstali relativně neangažováni v procesu pouličních válek, využil gang k vlastnímu rozvoji. Je tak poměrně až zarážející, že během zhruba deseti let se tato organizace rozrostla z původních 31 členů, z nichž většina je dnes po smrti nebo ve vězení, na organizaci čítající podle mnoha odborníků až 1000 osob s přímým členstvím a až dvojnásobek sympatizantů a spřátelených organizací (Becerra 2009, Grayson 2008, Logan - Morse 2009)

Tím se z relativně malého gangu stal gang relevantní pro celý region, jehož současné aktivity zasahují fakticky od guatemalských hranic až po jižní státy USA a zahrnují organizaci obchodů s drogami a se zbraněmi, vydírání, únosy a loupežná přepadení. Oproti svému předchůdci, kartelu ze

dvou agentů FBI, již se měl dopustit v roce 1999 v Nuevo Laredo.

zálivu, se Zetas nadále vyznačují zejména brutalitou.

3.2.1.1 Rekrutace a členská základna

Převážná většina rekrutů a členů Los Zetas pochází z armádních nebo policejních útvarů, přičemž se jedná jak o dezertéry, tak o již vysloužilé příslušníky. Podle vyjádření mexického ministra obrany Clementa Vegy je širší členská základna odhadována až na celkem 4000 osob, přičemž přímo členů (vnitřní kruh) Los Zetas je zhruba okolo 1000. Přesnost komplikuje fakt, že metodika Los Zetas a jejich „sláva“ se stala jakousi značkou, kterou využívají i kriminální gangy pro zvýšení strachu oběti, například při vydírání nebo únosech. (Cook 2007)

Podle mnohých odborníků a vyjádření SIEDO25 působí v rámci vnitřního kruhu Zetas od roku 2005 také zhruba třicet bývalých *Kaibiles*, členů guatemalské speciální protipovstalecké jednotky. Společně se zhruba třinácti členy Maras (gangu M-13) mají na starosti jak organizaci pozemních transportů přes Guatemalu a Salvador, tak zejména údajné výcvikové tábory Zetas. (Becerra 2009, Cook 2007).²⁶ Základna MS-13 a její přidružené gangy v USA pak umožňují Zetas vedení operací i na těchto územích. MS-13 bývají kontraktováni i na provádění nájemných vražd, ostatně nejen ze strany Zetas. (Grayson 2008, Becerra 2009, Freeman 2006)

Ve výcvikových táborech, které by měly být dislokovány na území států Tamaulipas, Nuevo Leon a Michoacan, probíhá výcvik v několika specializacích podle budoucího zařazení rekruta. Jedná se jak o výcvik v technikách a taktice boje, tak i komunikačních prostředcích, sledování apod., přičemž nutno dodat, že kromě bývalých příslušníků bezpečnostních složek jsou zde cvičeni i mladiství ve věku 15-18 let, sloužící

²⁵ *Subprocuradía de Investigación Especializada en Delincuencia Organizada* – Specializovaná jednotka pro vyšetřování organizované trestné činnosti zřízená při Úřadu generálního prokurátora (PGR).

²⁶ Informace byly zjištěny výsledkem čtyř zadržených členů *Kaibiles*.

zejména ke zpravodajské činnosti, drobné kriminalitě a násilným útokům menšího rozsahu. (Cook 2007)

3.2.1.2 Organizační struktura

Organizační struktura Los Zetas je založena na několika principech a předpokladech. Primárně Zetas vznikli jako žoldácká, resp. paramilitární skupina s podstatou vojensky uspořádané struktury, sekundárně se musela struktura přizpůsobit novým podmínkám a vznikla tak poměrně flexibilní síť jednotlivých různých entit.

S rekrutací nových členů, rozšíření teritoria působení i přidělených úkolů se však nejevila tato struktura jako nadále vyhovující, jelikož nebyla dostatečně resistantní proti zásahům bezpečnostních složek anebo konkurence.

Tak došlo k rozšíření vedení na více velitelů, kteří odpovídali za jednotlivé oblasti nebo činnosti, přičemž služebně nejstarší z nich vykonával funkci velitele celé organizace. Struktura je v současné době podle SIEDO tvořena na dvojím principu a to tzv. vnitřního a vnějšího kruhu. Vnitřní kruh je tvořen jádrem gangu, jeho ozbrojenou částí, která je dislokována v tradičních městech jako Nueva Laredo, Matamoros, Veracruz nebo Tabasco. Kromě těchto skupin operují i mobilní silové složky na základě potřeby, a to jak v oblastech s většinovou přítomností, tak v případě ohrožení vlastní činnosti gangu. Princip jejich fungování se blíží fungování pohotovostních systémů bezpečnostních složek. (Becerra 2009)

Vedle úderných formací působí v rámci vnitřního kruhu také soustava podpůrných složek, specializovaných zejména na zpravodajskou, kontrolní a ochrannou činnost. Podle Oskara Becerry jsou to celkem tři divize, obdoba výkonných, podpůrných a logistických prvků u ozbrojených sil, přičemž se jedná o:

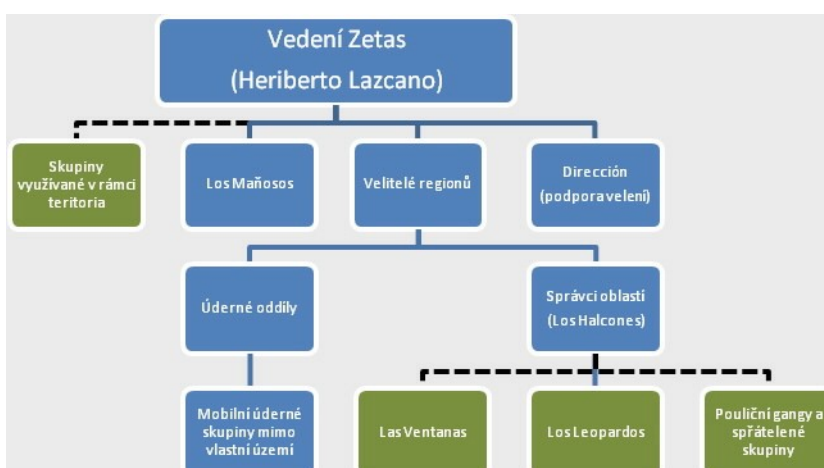
- *Los Halcones* (sokolové), kteří vykonávají přímý dohled a správu nad distribučními zónami a transportními středisky

- *Los Mañosos* (podvodníci), kteří mají na starosti zajištění nákupu a dodávky zbraní
- *Dirección* (velení), což je podpůrná skupina odhadem asi 20 osob, specializovaná na odposlechy telefonů, sledování a zjišťování podezřelých osob, automobilů a celkově informačně-zpravodajského zabezpečení buď organizace jako celku, nebo jednotlivých komponentů. (Logan 2009a, Grayson 2008, Becerra 2009)

Podstata vnějšího kruhu spočívá zejména v kontraktovaných nebo spřátelených organizacích, případně najímání místních obyvatel pro kontrolu teritorií kartelu. Z této kategorie lze zmínit tzv. *las ventanas* (okna), což jsou mladiství, kteří pozorují okolí skladů kontrabandu, důležitých osob (anebo přímo je) a hlásí podezřelý pohyb většinou místním správcům. Ti v případě potřeby mohou povolat údernou skupinu, buď vlastní, anebo kontraktovanou. Vedle toho existují i *los leopardos*, což jsou prostitutky specializované na získávání informací různého charakteru, případně pořizování kompromitujícího materiálu sloužícího zejména pro následné vydírání.

Na vnější kruh jsou následně navázány jiné, lokálně působící gangy, pro něž je spolupráce se Zetas výhodná jednak kvůli ochraně, ale také kvůli zajištěnému zásobování a dodávkám různého materiálu.

Celkově tak organizační struktura, znázorněná na obrázku č. 4, připomíná na vyšších celcích řízení spíše paramilitární organizace, směrem k výkonným prvkům však dochází ke zploštění a přechodu spíše na síťové struktury se vzájemným napojením. Z

konspiračních důvodů logicky platí zásada omezené vzájemné znalosti členů, většina výkonných celků zpravidla nezná ani nejbližší nadřízený celek, kdy styk probíhá přes prostředníky a koordinace přes elektronickou komunikaci.

3.2.1.3 Operační území

Tradičním operačním územím Zetas je severovýchodní stát Tamaulipas, kde trvale působili jako ozbrojená sekce kartelu ze zálivu v hraničních městech Nuevo Laredo a Matamoros. Tam je díky velkému množství hraničních přechodů a zároveň intenzivní dopravě nemožné kontrolovat každé vozidlo, a tím jsou obě místa lákavá z hlediska kontroly místních pašeráckých gangů, tehdy podřízených Cardenasově organizaci, v současnosti v režii Zetas. (Becerra 2009)

Rozvoj operačního prostředí a expanze gangu po roce 2003 probíhaly ve dvou fázích – primárně byla zajištěna kontrola stávajícího území kartelu a distribuce drog na něm²⁷. Následně došlo k expanzi směrem na jih k zajištění dodávek kokainu a v neposlední řadě také na sever k zajištění jeho odbytu.

V rámci první fáze byla v letech 2003–2005 zajištěna převaha Zetas ve státech Veracruz, Tabasco a Campeche, místech operací kartelu ze Sinaloa, přičemž jejich přítomnost je registrována i v Chiapasu, Oaxace a Michoacanu.

Druhá fáze spočívala v zajištění a kontrole strategicky významných přístavů, zejména Tampika v Tamaulipas, Veracruz a Acapulka, ve kterém měl do roku 2005 převládající kontrolu kartel ze Sinaloa Joachima Guzmána. Přítomnost Zetas v Acapulku, poměrně vyhledávaném turistickém letovisku, byla obzvláště patrná v roce 2005, kdy bylo evidováno zhruba 300 extrémně brutálních vražd včetně nálezů bezhlavých mrtvol, což je poměrně častý způsob vedení boje Zetas vůči konkurenci. (Cook 2007)

V roce 2008 pak ve městě Huehuetenango na hranicích

²⁷ Podle odhadů mexického ministerstva zdravotnictví bylo v roce 2002 zhruba 3,5 milionu lidí závislých na

s Guatemalou došlo ke střetu mezi skupinami Zetas a kartelu ze Sinaloa s výsledkem 17 mrtvých. Guatemalský prezident Colom vystoupil veřejně s oznámením, že Zetas jsou poměrně silně zastoupeni v oblastech Alta Verapaz, Ixcán, Sayaxché a Izaba, (Becerra 2009), přičemž několik měsíců nato (v březnu 2009) mu byla doručena poštou nábojnice a písmeno „Z“. (Logan 2009)

Expanze na sever byla patrná zhruba od roku 2006, kdy došlo k několika incidentům v Houstonu a Dallasu, které svědčily podle způsobu provedení o angažování Zetas. (Becerra 2009, Cook 2007) Protože je možné pochybovat o působení stálé buňky gangu na území USA, tyto akce provedly zřejmě buď mobilní skupiny Zetas, anebo některý z gangů na organizaci napojený.²⁸ (Logan 2009) Podle mnohých odborníků jsou Zetas ve spojení se syndikátem Texas, vězeňským gangem, který zajišťuje síť v jižních státech USA.²⁹

Jak již bylo řečeno, teritoriální kontrola Zetas spočívá zejména v ovládnutí strategicky důležitých míst - přístavů - a sekundárně v zajištění rizikových míst na pašeráckých pozemních stezkách, tzv. *plaza*. K zajištění pak dochází buď svépomocí, angažováním místních gangů se znalostí prostředí anebo korupcí bezpečnostních složek.³⁰ Zajímavý je především fakt, že místní úřady jsou často neochotné proti Zetas jakkoliv zasahovat, jelikož gang disponuje nepoměrně lepším vybavením, prostředky a taktickými dovednostmi. Sekundárně většina politiků na místní úrovni bývá zpravidla zkorumpovaná, zastrašená anebo účelově dosazená, přičemž, jak dokazují některé operace gangu, Zetas se nezdráhají útočit proti

drogách, v roce 2008 to bylo již o 30 % víc, celkem 4, 5 milionu. (Becerra 2009)

²⁸ V tomto kontextu se může jednat zejména o podporu menších, zejména pašeráckých gangů jako syndikát Texas, Herrerova pašerácká organizace, Hermanos pistoleros latinos anebo Maras a početně mnohem menší Kaibiles. Kromě syndikátu Texas je za operativce Zetas v USA považován i vězeňský gang Barrio Azteca. (Logan 2009)

²⁹ V roce 2008 přepadlo komando osob v uniformách SWAT z Phoenixu dům jamajského dealera drog, kterého zastřelilo. Z následného vyšetřování vyplynulo, že vraždu provedla skupina členů Zetas. (Logan 2009, Jane's 2008c)

³⁰ Například v roce 2008 byla odhalena a z korupce obviněna skupina zhruba 60 místních policistů z Apatzinganu ve státě Michoacan, kteří dohlíželi nad místním přístavem, poskytovali ochranu na

vládním cílům a policejním stanicím.³¹ (Jane's 2008c, Grillo 2008a)

V současnosti jsou Zetas trvale přítomni v celkem třinácti státech v rozsahu působnosti kartelu ze zálivu, přičemž v dalších zhruba devíti působí nepravidelně k zajištění funkčního spojení severní a jižní části Mexika a plynulosti dodávek drog a zbraní.

3.2.1.4 Spektrum operací a aktivit

Organizace Zetas je v současnosti angažovaná v poměrně širokém spektru operací, přičemž stěžejní část příjmů je obstarávána zejména z organizování pašování a distribuce drog. V tomto kontextu lze znovu poukázat na fakt, že samotná distribuční síť je nadále řízena formálně kartelem ze zálivu (proto zatím není evidován střet mezi členy kartelu a gangu). Zetas poskytují ochranu výkonným složkám kartelu na bázi patron-klient a vůči kartelu jsou v nepoměrně autonomnějším postavení, než tomu bylo před rokem 2003.

Kromě výnosů z obchodu s drogami se Zetas angažují paralelně i v obchodu se zbraněmi, přičemž nutno dodat, že sami disponují poměrně vyspělým arzenálem zbraní a prostředků. V mnoha případech jsou zbraně nakoupeny legálně v USA a propašovány buď do Mexika anebo dále na jih. Na druhé straně však bylo registrováno několik pokusů o prodej takto získaných zbraní na mezinárodním černém trhu. (Payan 2006, Stratfor 2009 a,b)

Další specializací je organizace a páchání zejména násilných trestných činů, které provádí buď gang přímo, anebo je zprostředkuje za výkonu jiných skupin, přičemž obecně je možné tvrdit, že organizace se sama angažuje v případech relevantnějších anebo výnosnějších násilně kriminálních aktivit jako vydírání bohatých podnikatelů, politiků nebo

základě spolupráce se Zetas a příležitostně i únosy na zakázku a atentáty. (Becerra 2009)

³¹ Například několik incidentů házení granátů na policejní stanice v Acapulku v roce 2005 a v jednom případě dokonce krátké obsazení stanice.

firem, racketeering, organizování prostituce, ilegální migrace a obchod s bílým masem a v neposlední řadě také únosy na výkupné nebo zastrášení. Aktuálně se Zetas angažují i v obchodu s nelegálními kopiemi CD/DVD. (Becerra 2009)

3.2.1.5 Používané prostředky a taktika

Z uvedeného vyplývá celkově vysoký důraz gangu na násilí, resp. hrozbu jeho užití a z toho plynoucí nutnost dispozice vyspělými prostředky, zbraněmi a vybavením. Podobně tomu je i z hlediska takticko-operačních dovedností.

Několikrát zmíněný původ gangu z bývalých členů GAFE a *Kaibiles* se odráží i na metodice gangu, který dle některých pramenů orientuje svou činnost právě podle vzoru protipovstaleckých operací a cílených operací malých komand. Intenzivní zpravodajská činnost byla již zmíněna, přičemž ta je doplněna zpravidla silným psychologickým efektem dané akce či operace. Nezřídka probíhají útoky na více cílů simultánně, případně odstrašující poselství v podobě různých vzkazů a zohavených těl. Na rozdíl od jiných gangů, kde redistribuce probíhá pouze v rámci organizace, je možno identifikovat i intenzivní snahu o získání vlastní legitimacy vůči obyvatelům, a to prostřednictvím ochrany, zaměstnáváním mládeže, byť zcela pofidérním, a v neposlední řadě cílením vyděračských aktivit na bohatší vrstvy. To zejména vůči převážně chudším vrstvám obyvatelstva působí vigilantisticky³² a alibisticky.

Zcela v kontextu používání sofistikovaných, byť násilných metod jsou informace o způsobech vybírání poplatků za ochranu, racket anebo vydírání. Předem vytipovaný cíl je zpravidla osloven nikoliv přímo, nýbrž dopisem s nábojnicí, fotkami blízkých anebo dalších chráněných hodnot na základě

³² Například v Reynose nabízeli Zetas v roce 2008 n distribuovaných letacích pravidelnou ochranu obyvatelům před ostatními gangy a zkorumpovanou policií. Těmto aktivitám nahrává i příležitostně hrubé vystupování vojáků vůči místnímu obyvatelstvu. Například při odvetě za zabitou členkou vojenskou hlídku byl obrněnými transportéry obklíčen obytný dům v Nuevo Laredo, kde se měli ukrývat útočníci. Z těžkých zbraní lafetovaných na LOV byla zpuštěna palba na objekt, přičemž až po určité době vniklo do domu komando. Podle celostátního deníku El Milenio bylo na místě minimálně

předchozího sledování a s nezbytným písmenem „Z“. Teprve po dalším pozorování reakce subjektu je realizováno přímé oslovení s oznámením podmínek, resp. požadavku, provedené buď místní buňkou Zetas, anebo spřáteleným gangem. V některých případech je tato fáze spojena s únosem. Po zaplacení bývá zadržovaný buď propuštěn, anebo dále finančně vytěžován, přičemž odmítnutí bývá zpravidla trestáno dekapitací jako hrozba pro ostatní. Opět platí, že čím víc jsou individuální případy medializovány a známy, tím víc roste respekt vůči celé organizaci. (Logan – Morse 2009)

V případě postupu proti objektům a osobám určeným k likvidaci bývá zpravidla metodika podobná taktickým principům speciálních policejních a vojenských jednotek. Oběť (nebo objekt) bývá přepadena s okamžikem překvapení, využívány bývají černé a velké vozy (zvláště kradená SUV) a koordinované týmy. V jednom případě bylo dokonce zjištěno převlečení za speciální policejní jednotku. (Grayson 2008)

Z hlediska zbraní je možné Zetas považovat za jednu z nejlépe vyzbrojených a vybavených formací, což ilustruje výsledek razie provedené v listopadu 2008 v Reynose. Při zásahu ve vytipovaném objektu bylo armádou zabaveno celkem 288 útočných pušek CAR-15, M16A2, P-90 Herstal a 7 odstřelovačských pušek typu Barrett ráže .50, což je zbraň určená pro ničení lehce obrněných vozidel na vzdálenosti větší než 1 km. Dále bylo zajištěno 287 granátů, protitanková zbraň LAW, 14 balení TNT a zhruba půl milionu nábojů různých ráží a typů. Sklad měl sloužit pro buňku gangu v Reynose, přičemž při operaci byl dopaden i jeden ze zakládajících členů, Jaime Gonzalez Duran aka El Hummer. (Becerra 2009)

3.2.1.6. Spřátelené organizace

V současnosti je nutné zmínit spíše nepřátelský vztah vůči takřka všem hlavním kriminálním organizacím, které kvůli

20 mrtvých civilistů, armáda informací popírá s tím, že se jednalo o útočníky a členy Zetas.

ambiciózním cílům jako je ovládnutí celkového obchodu s drogami, chápou Zetas jako eminentní hrozbu. To se týká zejména snahy Zetas o ovládnutí kalifornské stezky, která je v kompetencích kartelu z Tijuany, a dále úsilí o vliv v Ciudad Juarez na úkor kartelu z Juarezu. S kartelem ze Sinaloa jde sporu zejména o ovládnutí oblastí Acapulka a Guerrero. V poslední době se objevily zprávy i o válce s La Familií v Michoacanu, kdysi součástí Zetas, která se snažila o odtržení a vybudování vlastní sítě.

Na druhou stranu je patrná inklinace ke spíše povstaleckým a subverzivním organizacím, na což je nutné nahlížet právě prizmatem snahy o expanzi Zetas. Na jihu, zejména ve státě Guerrero, se tak jedná o zdokumentovanou spolupráci s EPR za účelem oslabení místních pašeráckých gangů. V neposlední řadě zde také podstatně stoupla míra zkorumpovanosti úřadů a násilné kriminality. Dalšími příklady je již zmíněná spolupráce s Maras usnadňující kompletní přístup k trhům jak na jih, tak na sever do USA. (Stratfor 2009, Logan 2009)

3.2.1.6 Hrozby a rizika představované činností Zetas

V souvislosti s prudkým rozmachem Zetas se zejména v tisku, ale i v odborných analýzách a oficiálních projevech často spekuluje nad reálnou podobou a schopnostmi této organizace. Nutno dodat, že tyto spekulace jsou často cíleně směřované a několikrát se již objevilo opačné tvrzení, že proti kartelům z Tijuany a ze zálivu zasáhly úřady po dohodě s kartely ze Sinaloa a Ciudad Juarez, jelikož na rozdíl od prvních dvou oba zůstaly až do vzájemné potyčky relativně nedotčené. Tyto veřejně a přes média činěné proklamace však dokládají pouze fakt, jakou roli hrají v konfliktu média a nakolik je obě strany poměrně umě využívají.

Otázkou tedy zůstává, jaké jsou, je-li to vůbec možné odhadnout, cíle Zetas a pro jaké aktéry, primární nebo sekundární, představuje tato organizace hrozbu, ať už v subjektivním nebo objektivním významu.

Z hlediska dosavadního vývoje lze usoudit, že cíle Zetas leží primárně v ekonomické oblasti, když je zcela očividné, že se snaží o zvyšování svých zisků. To je patrné na divergenci od násilné trestné činnosti směrem k ovládnutí drogových stezek a celkově rozšiřování portfolia zdrojů. Tím jsou Zetas objektivně nebezpeční zejména pro status quo, který mezi kartely panoval před rokem 2001, a zcela ohrožují pozice méně významných kartelů, jako La Familia, Bertrán-Leyva a Juarezského. Ve vztahu ke kartelu ze zálivu lze poznamenat, že Zetas zcela jistě mocensky přerostli svého zakladatele a oficiální existence kartelu je možné považovat za spíše „marketingový“ tah na udržení jemu loajlních gangů a skupin. Sekundárně je tu i otázka objektivit hrozby vůči státu. Prezident Calderón často označuje Zetas jako nejnebezpečnější organizaci operující v Mexiku a v USA, přičemž právě aktivity organizace jsou jedním z motivů jednání mezi vládami oběma států o finanční pomoci ve výši 1,5 mld. USD určené k boji proti narkomafiím³³. Právě aktivní boj proti organizovanému zločinu ze strany Mexika je podmínkou k získání této a dalších navazujících investic. (Logan – Morse 2007)

Na druhé straně však nelze podceňovat současný rozměr válek a obecně násilí mezi gangy, kdy celkový počet obětí v letech 2003 až 2008, dosahující téměř 16 000 osob, je nepřehlédnutelný a svědčí o vážnosti situace. Toto číslo totiž více než třikrát převyšuje ztráty USA v Iráku ve stejném období a několikanásobně celkové ztráty Aliance v Afghánistánu. Lze však polemizovat, nakolik je vhodné nasazení armády na uklidnění situace a nakolik jsou tyto ztráty způsobeny činností Zetas.

V neposlední řadě je nutné poznamenat, že gang útočí na politiky, státní a veřejné zaměstnance pouze kvůli jejich zastrášení anebo likvidaci, nikoliv z důvodu aspirace na politické cíle a eventuální náhradu výkonu státní moci na operačních územích. Ve dlouhodobém měřítku je pro zachování

aktivit gangu výhodnější využívat k ovlivňování politiky spíše korupci než násilné metody.

Celkově je tak možné tvrdit, že Zetas představují hrozbu zejména pro ostatní kriminální organizace, a to z hlediska možného ovládnutí pašeráckých stezek z jihu na sever Mexika, čímž by znatelně klesly zisky těchto entit. Ve vztahu ke státu je možné tvrdit, že Zetas představují hrozbu zejména na nižších, tj. místních a regionálních stupních samosprávy, kde mají zájem mnohdy i násilnými metodami ovlivňovat dění ve svůj prospěch. Na celostátní úrovni se jedná již o korupci strukturální, kdy Zetas je pouze jedna z korupčně jednajících organizací. Na druhé straně, Zetas jsou jedna z mála mexických kriminálních organizací, které si dlouhodoběji dovolují útočit i na bezpečnostní složky. (Grillo 2008)

Závěr

Mexičtí Zetas jsou poměrně ukázkovým příkladem vhodným pro výzkum vývoje gangu. Během své desetileté existence se totiž dokázali vlivem příhodných podmínek změnit z gangu několika osob na obrovskou organizaci čítající zhruba 4000 osob a operující nejméně ve třech státech (USA, Mexiko, Guatemala) se ziskem odhadovaným na čtvrtinu zisků mexických organizací.

Z hlediska vzniku skupiny lze o Zetas jako o gangu hovořit až v souvislosti s podnikáním nezávislých akcí a operací na kartelu ze zálivu v letech 2000–2001, jelikož při vzniku představovali spíše organickou část kartelu (osobní ochrana Osiela Cardenase), kdy „Zetas“ byla jejich přezdívka narážející na jejich původ.

Během následujícího období, zhruba do roku 2007, však Zetas svým působením připomínají gangy 2. generace, konkrétně ve vedení regionálních operací, snahou o kontrolu místního trhu s drogami a dalšími komoditami, tvorbou síťových struktur a udržováním strategických rajonů a stezek. V této době je

³³ Na základě iniciativy z Merridy mezi vládami USA a Mexika uzavřena v dubnu roku 2009.

také zajímavý odklon od vedení kartelu ze zálivu, jehož vůdce Osiel Cardenas Guillen byl zatčen v roce 2003.

Od roku 2006, resp. 2007, do současnosti je v souvislosti s expanzí Zetas do nových teritorií možné je považovat již za gang 3. generace, jelikož již nevstupují pouze do regionálních, ale i globálních trhů, a to tím způsobem, že působí jako transportní spojka mezi producenty drog a jejich spotřebiteli a má poměrně rozsáhlé sítě kontaktů, členů a spřátelených organizací. V současnosti je možné Zetas považovat za gang s výraznými prvky kriminálního terorismu, jelikož právě prostřednictvím cíleně využívaného násilí nebo hrozby jeho použití dosahuje kontroly a rozšíření svého teritoria na úkor dříve etablovaných kartelů. Území ovládaná nejen organizací Zetas jsou i přes nasazení armády, jsou považována kvůli vysokému stupni korupce a faktické vládě organizace některými odborníky za území srovnatelná s úrovní zhroucených států.

V tomto kontextu dokázal Plán Mexiko, jak jej prezidenti Bush a Calderón nazvali, že paralyzování a následná fragmentace velkých kartelů cestou zadržení jejich vůdců vede ke stejným výsledkům jako tehdejší Plán Kolumbie, a sice že otevírá cestu novým organizacím, které se snaží ovládnout trhy a vzniklé vakuum. Na současnou kulminaci napětí a bojů mezi kartely tak lze nahlížet i prizmatem zmíněného „švábího efektu“, kdy jednotlivé gangy přicházejí do kontaktu kvůli nutnosti hledání nových příležitostí a pašeráckých stezek v reakci na operace bezpečnostních složek.

Z hlediska budoucího vývoje lze očekávat zejména těsnější spolupráci mezi USA a Mexikem v eliminaci transnacionálních aktérů, pašeráckých stezek a organizací, jak to oznámil prezident Obama při posílení pohraniční stráže v květnu roku 2009. Součástí právě vznikajících dohod je materiální a technická pomoc USA.

V případě Zetas lze pak předpokládat zejména snahu o pevné

etablování u hranic s USA a zajištění stezek z jihu na sever, včetně jejich diverzifikace. V tomto kontextu jsou velmi významné vazby na EPR, která by mohla jednak mocensky zajistit jižní části, sekundárně by mohla Zetas spojit s FARC, čímž by byl zajištěn přímý odběr kokainu, a tím i zvýšení příjmů obou organizací.

Zároveň je ale nutné na závěr konstatovat, že posouzení reálné podstaty, fungování a vůbec možností Zetas je krajně obtížné a to především ze dvou důvodů - jednak se jedná o vysoce konspirativní organizaci, když nejsou známo ani místo, resp. místa pobytu jejího vedení, všichni vedoucí představitelé a sekundárně pak funguje velké množství malých organizací a gangů, které se za Zetas vydávají, byť s nimi nemají nic společného.

Literatura

BAKER, R. (2008): The Big Business of Organized Crime in Mexico. Stratfor, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, www.stratfor.com/weekly/big_business_organized_crime_mexico.

BEAUBIEN, J. - SMITH, R. (2009): Drug Violence In Mexico Threatens U. S. Borders. NPR. 28. února 2009.

BECERRA, O. - MCDERMOTT, J. (2003): Mexican drug trade faces fragmentation. In: Jane's Intelligence Review, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

BECERRA, O. (2002): Tijuana cartel fights for its future. In: Jane's Intelligence Review. Online text, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

BECERRA, O. (2003): Mexican Cartels evolve in the face of cross-border crackdown. In: Jane's Intelligence Review, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

BECERRA, O. (2004): Mexican people smuggling trade worth billions. In: Jane's Intelligence Review, Online text,

poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

BECERRA, O. (2004): New traffickers struggle for control of mexican drug trade. In: Jane's Intelligence Review, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, dostupné z: www.janes.com

BECERRA, O. (2007): Fighting back - mexico declares war on drug cartels. In: Jane's Intelligence Review, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, dostupné z: www.janes.com

BECERRA, O. (2008): Firing line - tracking Mexico's illegal weapons. In: Jane's Intelligence Review, online text, poslední revize 30. 10. 2009, dostupné z: www.janes.com

BECERRA, O. (2009): A to Z crime - Mexico's Zetas expand operations. In: Jane's Intelligence Review, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, dostupné z: www.janes.com

BRUNELLI, M. (2008): The Italian Connection - calabrian mafia's power base has expanded. In: Jane's Intelligence Review, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com

COOK, C. (2007): Mexico's drug cartels. CRS report for congress, poslední revize 30. 10. 2009, www.fas.org/sgp/crs/row/RL34215.pdf.

Databáze ADAM, UNODC

DECKER, S. (1996): Collective and normative feature sof gang violence. Academy of criminal justice, online text, poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/rjqy/1996/00000013/00000002/art00005>.

FREEMAN, L. (2006): State of siege: Drug related violence and corruption in Mexico. Washington Office on Latin America.

GILMOUR, A. (2007): Gang Warfare - Mara aktivty becomes international threat. In: Jane's Intelligence Review, Online text, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

GRAYSON, G. (2008): Los - Zetas - The ruthless army spawned by a mexican drug cartel. Foreign Policy research institute,

poslední revize 30. 10. 2009.

GRILLO, I. (2008a): Mexico's Narco Insurgency. The Times, 25. 1. 2008.

GRILLO, I. (2008b): Mexico's drug war ges blind enemy lines. The Times, 29. 5. 2008.

HOWELL, J. - DECKER, S. (1999): The youth gangs, drugs and violence connection. In: Juvenile justice bulletin, poslední revize 30. 10. 2009, www.ncjrs.gov/pdffiles1/93920.pdf

Jane's (2006): Mexican drug money laundering is increasing threat to stability. Jane's Intelligence Review, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

Jane's (2008a): Mexican drug cartels swelled by military deserters. Jane's Country Risk Daily Report, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

Jane's (2008b): Mexican Interpol Chief Arrested. Jane's Country Risk Daily Report, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

Jane's (2008c): Mexico's war without rules. Jane's Foreign Report, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

Jane's (2008d): Drug Cartels recruiting Mexican soldiers. Jane's Intelligence Digest, 30. 10. 2009, www.janes.com.

LA Times (2009): Mexico Under Siege. Poslední revize 30. 10. 2009.

LACEY, M. (2009): The drug War: Is cocaine petting more expensive? The New York Times, 17. 4. 2009.

LOGAN, S. - Morse, A. (2006): The Farc's international presence.

LOGAN, S. - Morse, A. (2007): Calderon's plan for mexico and the evolution of mexican organized crime.

LOGAN, S. (2006a): The reality of a mexican mega cartel. Poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.lulu.com/content/432520>.

LOGAN, S. (2006b): Organized Crime - mexico's top threat.

Poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.samuellogan.com/>.

LOGAN, S. (2009): Los Zetas: Evolution of a Criminal Organization. In: ISN security watch. Poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Current-Affairs/Security-Watch/Detail/?lng=en&id=97554>

LOGAN, S. (2009b): Prison gangs and organized crime. Poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.samuellogan.com/articles/prison-gangs-and-organized-crime.html>

LOGAN, S. (2009c): Mexico's dirty cash. Poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.samuellogan.com/articles/mexicos-dirty-cash.html>

MANWARING, M. (2005): Street gangs - the new urban insurgency. Carlisle defence institute, poslední revize 30. 10. 2009, www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/PUB597.pdf

MANWARING, M. (2006): Gangs and Coups D'Streets in the New World Disorder: Protean Insurgents in Post-modern War. In: Global Crime, 7:3, pp. 505 - 543.

MAREŠ, M. (2004): Terorismus v ČR. Brno: Centrum strategických studií.

Mexican Drug Cartels Leave a Bloody Trail on YouTube. The Washington Post, 9. 4. 2007.

Mexico destabilised by weapons from US (2007). Jane's Country Risk Daily Report, poslední revize 30. 10. 2009, www.janes.com.

MIRÓ, R. (2003): Organized crime and terrorist activity in Mexico 1999-2002. CRS Report, poslední revize 30. 10. 2009, www.loc.gov/rr/frd/pdf-files/OrgCrime_Mexico.pdf.

MÜLLER, K. (2008): Police Functions During Expeditionary Military Operations. In: The Police and The Military: Future Challenges and Opportunities in Public Safety (O'DEA, M. - JARVIS, J. eds.). Volume 4: Proceedings of the Futures Working Group, Quantico, Virginia.

PACE, D. (1990): Concepts of vice, Narcotics and organized crime. New York: Prentice Hall.

PAYAN, T. (2006): The Three U. S. - Mexico Border Wars: Drugs, Immigration, and Homeland Security. Westport: Praeger Security International General Interest-Cloth, 40-69.

Stratfor (2008): Mexico, U. S., Italy - the cocaine connection. Stratfor Intelligence.

Stratfor (2009): Central America: An emerging role in the drug trade. Poslední revize 30. 10. 2009, http://www.stratfor.com/weekly/20090326_central_america_emerging_role_drug_trade

Stratfor (2009): When the mexican drug trade hits the border. Poslední revize 30. 10. 2009, http://www.stratfor.com/weekly/20090415_when_mexican_drug_trade_hits_border

SULLIVAN, J. (2000): Urban gangs evolving as criminal network actors. In: Small wars and insurgencies, vol. 11, No. 1 (spring 2000), p. 82-96.

UNODC (2009): World drug report 2009. Poslední revize 30. 10. 2009, www.unodc.org.

VALTEROVÁ, A. (2009): Násilí jako strategie zájmových skupin. In: Rexter, Nr. 1, vol. 2009. Poslední revize 30. 10. 2009, <http://www.rexter.cz/nasili-jako-strategie-zajmovych-skupin/2009/05/01/>

WILKINSON, T. (2008): Death toll in Mexico's drug war surges. Los Angeles Times. 9. prosince 2008.

ZELINKA, P. - JANKŮ, M. (2009): Hybridizace nestátních aktérů využívajících násilí. In: Mezinárodní vztahy, mimořádné vydání.

JANKŮ, M.

Los Zetas v kontextu teorie gangů a válek o ovládnutí teritorií v Mexiku

SOUHRN

Cílem článku je představení konceptu evoluce gangů v kontextu nestátních aktérů využívajících násilí, zejména v současné době vyvíjející se kategorii hybridních aktérů. Těžištěm je třígenerační pojetí gangů od Maxe Manwaringa a jeho zasazení do rámce daného hybridizací nestátních aktérů. Teoretický koncept je posléze ilustrován na vzniku, vývoji a aktivitách mexických Los Zetas, které se vyvinuli od původně ochranné jednotky vůdce kartelu ze Zálivu přes ochrannou síť kartelu až po konkurenční síť. Evoluce skupiny přitom odpovídá nejen klasickému vývoji od gangu 1. generace po gang 3. generace, nýbrž i charakteristice jiných typů nestátních aktérů, konkrétně (kriminálního) terorismu a gangům významově blízkému organizovanému zločinu. Závěrem tak je, že na vývoj gangů a potažmo jakéhokoliv nestátního aktéra, nelze nahlížet a priori pouze rámcem výzkumu v daném fenoménu, nýbrž v dané kategorii, tedy nestátních aktérů využívajících násilí.

Janků, M.

Los Zetas in the context of the theory of gangs and territorial wars in Mexico

SUMMARY

The aim of the article is to present the concept of evolution of gangs in the context of non-state actors using violence, especially in the current time of developing categories of hybrid participants. The focal point is the three generation conception of gangs by Max Manwaring and its contextualisation within the framework caused by hybridization of non-state actors. The theoretical concept is then illustrated on the creation, development and activities of the Mexican Los Zetas, which developed from the original protective unit of a cartel leader from the Gulf through a

protective cartel network to a rival network. This is while the evolution of the group corresponds not only to the classic gang development from a 1st generation to a 3rd generation gang, but also to the characteristics of other types of non-state actors, in particular (criminal) terrorism and gangs close to organised crime. The conclusion is, therefore, that the development of gangs or possibly any non-state actor can not be viewed a priori only within research on the given phenomenon, but also in the given category, that is non-state actors using violence.

Janků, M.

Los Zetas im Kontext der Theorie der Gangs und der Kriege um die Vorherrschaft auf mexikanischen Territorien

ZUSAMMENFASSUNG

Der Artikel hat zu Ziel das Konzept der Evolution der Gangs im Kontext der nichtstaatlichen die Gewalt anwendenden Akteure, insbesondere in der jetzigen Zeit der sich entwickelnden Kategorien der hybriden Akteure vorzustellen. Den Schwerpunkt stellt die 3-Generation-Auffassung der Gangs von Max Manwaring und deren Einsetzung in den durch die Hybridisation der nichtstaatlichen Akteure gegebenen Rahmen dar. Das theoretische Konzept wird demnächst an der Entstehung, der Entwicklung sowie an den Aktivitäten der mexikanischen Los Zetas illustriert, die sich von der ursprünglichen Schutzeinheit des Kartellführers aus der Bucht über ein Schutznetz des Kartells bis zum Konkurrenznetz entwickelt haben. Dabei entspricht die Evolution der Gruppe nicht nur der klassischen Entwicklung der Gang der ersten Generation bis zur Gang der 3. Generation, sondern auch der Charakteristik anderer Typen nichtstaatlicher Akteure, konkret des (kriminellen) Terrorismus und der Gangs, die von

der Bedeutung her dem organisierten Verbrechen nahe sind. Es steht fest, dass man die Entwicklung der Gangs beziehungsweise jedes beliebigen nichtstaatlichen Akteurs nicht lediglich a priori mit dem Forschungsrahmen im gegebenen Phänomen, sondern in der gegebenen Kategorie, also der nichtstaatlichen die Gewalt anwendenden Akteure, betrachten kann.